

Vesa Haapala

**Avata aika ja liike –
keskustelu runoilija
Olli Sinivaaran kanssa**

Vesa Haapala: Kun mietin tähän numeroon keskustelukumppaniksi nykyrunoilijaa, jolla olisi sanottavaa runon rakentumisesta, kielellisestä tavoitteista sekä suhteesta traditioon, tulit heti mieleeni.

Olet debytoinut runoilijana *MotMot 1999* –vuosikirjassa, suomentanut ranskalaista runoutta ja filosofiaa, muiden muassa René Girardin teoksen *Väkivalta ja pyhä* (2004) ja Jean Baudrillardin teoksen *Terrorismin henki* (2006), sekä kuulunut *Tuli & Savu* –lehden toimituskuntaan. Viime vuonna toimitit yhdessä Antti Arnkilin kanssa teoksen *Kirjoituksia Väinö Linnasta*. Lisäksi olet kirjoittanut kritiikkiä ja osallistunut kirjallisuuslehdissä aktiivisesti keskusteluun runoudesta.

Ensimmäisessä runokokoelmassasi *Hiililiekki* (2005) pohdit kielen ja aistien välistä suhdetta sekä kartoitit kuvallisuuden uusia muotoja. Teoksessa edetään modernistisesta kuvailmaisesta hankalastikin hahmottuviin liikkeen ja hetkellisyyden vaikutelmiin. Samalla mukana on runsaasti kielitietoisuutta ja retorista kuvallisuutta, kuten paradoksinen ja mahdottomuuskuvioiden viljelyä. Kyse näyttää olevan yhtä aikaa kokemuksen ja tradition työstämisestä. Mistä syntyi tarve tämänkaltaiseen runokieleen?

Olli Sinivaara: Kysymys on niin perustavanlaatuinen, että siihen on kovin vaikea vastata. Hyvä, että käytät sanaa ”tarve”. Uskon nimittäin, että kunkin kirjailijan kieli kumpuaa jostakin eksistentiaalisesta tarpeesta, jostakin elämän pohjavirrasta, joka ohjaa ihmisen tekemisiä. Esteettisinkään ja kokeellisinkään runokieli ei ole siinä mielessä tekaistua tai keksittyä, etteikö se vastaisi kirjoittajan todelliseen tarpeeseen – jos näin ei ole, kieli on välittömästi nähtävällä tavalla falskia ja siksi joutavaa.

Mutta se, voiko kirjoittaja itse nähdä tarvettaan tai kuvata sen syntyä, on vaikeampi kysymys. Mielestäni on hyvä ajatella, että kirjoittamisessani on kyse sekä kokemuksesta että traditiosta – niiden toisiinsa nivoutumisesta ja päällekkäisyydestä, mutta myös niiden riitelystä ja epäsuhdasta. *Hiililiekin* tärkeimpiin rakennusaineisiin kuuluvat toisaalta ”raaka”, suora ja välitön kokemus maailmasta, toisaalta diskursiivinen ja kiel-

ontologisesti autonomista ja transsendentaalista. Kieli *ei* ole täysin kahlittu *eikä* koskaan täysin vapaa.

Vesa Haapala: Tässä on kaiketi perusta myös retoriselle otteellesi, kuten erilaisille paradokseille ja mahdottomuuskuviolle, jotka dominoivat *Hiililiekkiä?* Jo avausrunon olet nimennyt ”Oksymoroniksi”.

Olli Sinivaara: Kyllä, tässä abstraktisti ilmaistut ambivalenssit ovat sitä kielellistä ja eksistentiaalista peruskokemusta, josta *Hiililiekin* runokieli kumpuaa. En ole koettanut tahallani rakentaa retorisia paradokseja ja ”kikkailla” kielen ristiriidoilla. Esimerkiksi lukijan odotuksilla leikittely ja ”vedättäminen” on minulle täysin vieras käsitys kirjallisuudesta.

Tapani käyttää paradokseja ja mahdottomuuskuviota liittyä sisäisesti ilmaisun liikkeeseen, siihen tapahtumaan, jossa kirjoitus ja aistimus tulevat kieleen ja runo alkaa muodostua. Minulle runon alku on hyppäys, ponnistus, sysäys. Runossa ei lähdetä sileästi maailman pinnasta, jotakin jo olemassa olevaa välittäen. Runon on heti alusta alkaen oltava intensiivinen ponnistus ja koitos, jotakin vaativan fyysisen suorituksen kaltaista.

Tahdon hakea hyvää ja täsmällistä ilmaisu. On kuitenkin petollista kuvitella, että hyvä ilmaisu olisi yksinkertaista. Minulle täsmällinen ilmaisu on paradoksaalista. Se mikä on läsnä ja avautuu, on moniulotteista ja monimutkaista. Paradoksit kumpuavat havainnon sisäisestä moniulotteisuudesta ja yrityksestä synnyttää liikettä kielessä. Itse asiassa on niin, että jonkin asian täsmällinen ilmaisu vaatii herkkyyttä asian sisäiselle ristiriitaisuudelle. Tällaista runokielen on oltava, kun kielen rakenne heijastaa havainnon rakennetta.

Vesa Haapala: Hyppy ja ambivalenssi ovat varmasti kaikissa merkityksissään yksiä modernin ajan ja modernin runouden peruskokemuksia, mutta samalla kirjoittamisen hedelmällisiä lähtökohtia. Jo Nietzsche painottaa, että kaikki hedelmällinen ja kehkeytyvä vaatii ristiriitaa, ei välttämättä ristiriitojen sovittamista.

Olli Sinivaara: Kyllä. Itse olen runoilijana koettanut ilmaista kieltä ja maailmaa sellaisina kuin ne koen: ristiriitaisina ja sopusointuisina, riitelevinä ja harmonisina, paradoksaalisina ja monimutkaisina, mutta joskus myös jalon yksinkertaisina. Mielestäni olen toisaalta etsinyt kielessä olemisen hetkeä, jolloin kieli ja aistimus lankeavat onnellisella tavalla yksiin ja runo pystyy olemaan maailman tasalla – ei sille vieras ja surkea sen rinnalla. Toisaalta olen kirjoittanut runoja siitä, miten vaikea tällaiseen hetkeen on päästä. Tästä syystä *Hiililiekissä* ja runoudessani ylipäänsä on paljon paradokseja, oksymorone-

ja ja mahdottomuuskuvioita. Ne kaikki ilmaisevat runokielen pyrkimystä elää maailma koko vivahteikkaassa täyteydessään. Samaan aikaan ne kertovat voimattomuuden tunteesta, johon täyden aistielämän vaikeus usein johtaa. Filosofisten suuntausten tasolla voisi puhua toisaalta poeettisen fenomenologin onnellisuudesta à la Gaston Bachelard ja toisaalta kriittisen teorian epätoivoisesta tietoisuudesta à la Theodor Adorno.

Runouteni kielitietoisuus on peräisin näistä filosofisista taustoista sekä aistikoemuksen jännitteistä. Olen ollut hieman harmissani, kun *Hiililiekkin* yhteydessä on puhuttu ”language-runoudesta” ja ”postmodernista leikistä”. Nämä asiat ovat kaukana kirjoittamiseni ylläkkeistä.

Vesa Haapala: Päätimme ottaa tätä keskustelua varten esiin aikaisemmin julkaisemattomia tekstejäsi, jotta pääsemme kiinni itse asiaan. Tässä pari hieman eri suuntiin vievää runoa.

Tummanharmaa tie kulkee kaartuu, heittyy peltojen halki,
miten paljon sadetta kipinöivää matkaa mahtuu matkaan

joka on nopea tuulinen syöksy, iloitsevien aistien hyppy
mäen laelta alas notkoon, taas ylös seuraavan mäen päälle

kuin maan muodot olisivat murtuvia aaltoja, ruskeat vaot
kirkkaanturkooseja pyörrevirtoja joissa silmien parvet uivat.

Järvet välkkyvät mustina hopeisina siipinä, hiiliveistoksin
joissa huomisen tulen hehku on voimakkaampi kuin eilisen.

Nuorten koivujen kalsea paljaus koko ajan kääntymäisillään
kohti violetta, kohti saveen ja hiekkaan haudatun auringon

odottavaa sammumatonta kajoa. Sillä vaikka valo on poissa,
se täyttää tien ja sen varsien tihenevät syvänvihreät korvet,

repaleinen himmeä valo kuin mätien lehtien hipaiseva evä,
harmaa jonka sävyt ovat tekemättömiä nuotteja. Sillä poissa

on melkein: lyjyyyn kiedotussa seinässä pilkahtaa terälehti,
kaivinkoneen letkuissa häivähtää tervan läike vasten vettä,

ruostuneen säiliön kuvioihin piirtyy kuumia hiekkatähtiä,
kynnösten lätäköissä käy muistumia keltaisista aamuista.

Tummanharmaa tie kaartuu jatkuu, miten monta mutkaa
vielä jää kulkematta, miten paljon kuvia kertyy mieleen.

Tuuli vihreä tuoksu, suolan aavat ulottuvat
niin hitaasti, niin nopeasti.
Kaikissa suunnissa salmia

joista lähdetään viikkokausiksi, syödään
karuun hiekkaan kaivettuja
pyörteitä, luodataan syvänteitä.

Keuyesti valon säleikkö koskettaa
vettä ja venettä, hieroglyfit kaartelevat laineiden taitoksissa
joiden taittumiskohtaa ei näe.

Kaikki meren tappamat istuvat vieressä,
hiljaa hymyilevät jotain
melkein näkymätöntä sävyä.

Valitaan reitti, katsotaan eteenpäin
sillä takana kaupunki kuolee
niin kuin mekin: alkaakseen elää

veden alla ja päällä, vihreän valon
pitkissä taipuisissa säteissä,
siinä missä raivo ja lempeys

korjaamattomasti sekoittuvat,
tuulet ja kielet nostattavat
tummia välkkyviä temppeликuvajaisia,

haavoja jotka ovat purjeita.

Sanoit, että sinulle on luontevaa ajatella runoja pareina. Miksi? Millaisen kielellisen verkoston tahdoit näillä runoilla avata?

Olli Sinivaara: Ajatus runoista pareina liittyy nimenomaan yhteyksiin, joissa runoja on esillä vain muutama: lehtiin, antologioihin, runotilaisuuksiin ja niin edelleen. Kun minulta pyydetään runoja johonkin lehteen tai kun itse tarjoan niitä, minulla on usein mielessä tietty runo, josta sillä hetkellä pidän. Tämä pitäminen on tyytyväisyyttä siihen, mitä ja miten jokin runo saa ilmaistua. Usein tyytyväisyyteen kuitenkin kätkeytyy outo puute: on kuin hyvä runo ei ilmaisisi tarpeeksi, ei niinkään siksi, että se on huono, vaan siksi, että se on onnistunut. Hyvä ilmaisu – viimeaikaisten runojeni kohdalla ennen muuta maiseman ilmaisu – herättää tunteen, että mukaan pitäisi mahtua enemmän kuin siinä on.

Tämä johtuu siitä, että olen kiinnostunut vuodenaikojen, vuorokausirytmien ja tunnelmien kuvaamisesta. Hyvin yksinkertaisesti: jos minusta tuntuu, että runo ilmaisee hyvin jonkin syksyisen maisemavaikutelman tai valon vivahteen, tarvitsen heti rinnalle kesäisen maiseman. Tuntuu kuin runon pitäisi sisältää kaikki vuodenajat ja vuorokautteen mahtuvien valon vivahteiden koko kirjon. Vaatimus on ristiriitainen ja jopa typerä, koska jos runo sisältäisi kaiken, se ei enää olisi hyvä ja toimiva – siinä ei olisi rajausta, muotoa ja kokemusvirran tarkentumista muutamaksi tarkaksi kiteeksi.

Usein koen runojen parillisuuden jopa suoraan väreinä. Jos ensimmäinen runo on mielikuvassani pääväriltään harmaa, haluan rinnalle toisen, jonka pääväri on voimakas ja kirkas vihreä. Jos toisessa runossa on paljon varjoa ja tummuutta, toiseen kaipaen valoa ja säkenöintiä. Itse asiassa nämä valoon liittyvät tunnelmat ovat minulle hyvin keskeinen tapa nähdä ja kokea runoni. Nytkin parivaljakon valintaa ohjasi se, millaista valoa ja tunnelmaa runot tavoittelevat. Ajattelin niiden täydentävän toisiaan juuri tältä kantilta.

Vesa Haapala: Itse luin ”Tummanharmaa tie kulkee” –runoa konkreettisen liikkeen jäsennyksenä, mutta myös maiseman, aistimisen ja tietoisuuden välisen monensuuntaisen liikenteen tarkasteluna. ”Tuuli vihreä tuoksu” sisältää samankaltaista sanastoa sekä vastakohtilla ja paradokseilla leikittelevää retoriikkaa kuin *Hiililiekki*, mutta on rakenteeltaan riisutumpi kuin aikaisemmat runosi. Puhetilanne ja puhuja eivät hahmotu kovin ongelmattomasti. Molemmissa runoissa on kuitenkin kyse tulevasta: eteenpäin katsomisesta ja huomimisesta. ”Tuuli vihreä tuoksu” –runossa kootaan rinnan ajan eri ulottuvuudet – mennyt, nykyhetki, tuleva ja kuolleiden läsnäolo.

Nähdäkseni ensimmäinen runo paneutuu yksityisempään kokemukseen, kun toisessa on kollektiivisempi ote. Puhuit väreistä, mutta yhtä lailla olennaista on kineettisyyden tapailu erilaisin kielellisin figuurein. Millaista ajatusta liikkeen ja ajan suhteesta hahmotat runoparissa?

Olli Sinivaara: On varmasti totta, että molemmat runoni kuvaavat jonkinlaista liikettä. Tai pikemminkin runoissa ollaan liikkeessä, ne ovat liikkeen kokemista kielessä. Runo muistuttaa liikettä halki maiseman – tämä maisema voi olla myös mielen, muistin tai historian maisema, tai se voi olla runouden tradition maisema. Ehkä se sysäys tai liikkahdus, josta runo minulle alkaa, muistuttaa liikkeelle lähtöä esimerkiksi veneellä: laiturista irtoamisen nytkähdys, hidas lipumaan lähtö, aaltojen harjalle kohoaminen...

Laajemmin ajatellen runon alkusysäys on repäisy suhteessa aikaisempaan; se on hyppeä ja heittäytyminen, joka tempaisee irti, jotakin johon lukijaa ei johdatella. Runon hetki, sikäli kun se syntyy, on intensiivisen ilmaisun hetki, ja paradoksit ja oksymoronit osallistuvat tällaisen kielen olemassaolon mahdollisuuksien pohdintaan runon tapahtumassa.

Vesa Haapala: Eli tässä palataan aistikokemuksen tietä yhteen Martin Heideggerin *Taideteoksen alkuperän* perusteeseen, nimittäin siihen, miten taideteos syntyy sananmukaisesti alkuperäisenä hypynä (*Ursprung*) ja alkukiistana (*Urstreit*)¹, joka avaa maan ja maailman tai selkeämmin vielä tulevan ja asettumattoman sekä kulttuurin ja jo olevan jännitteen.

Olli Sinivaara: Kyllä, ja minulle runo on nimenomaan tuleva tapahtuma. Siksi on totta, että molemmissa runoissa tuleva on tärkeä ajan ulottuvuus. Runo on tulevalle altistumista ja tulevan avautumista. Tämä liittyy itse asiassa toisiinsa filosofisiin ajatuskulkuihin, jotka ovat minua viehättäneet. Walter Benjaminin vähän ennen kuolemaansa kirjoittama ”Historian käsitteestä”² (teoksessa Walter Benjamin: *Messiaanisen sirpaleita*, Tutkijaliitto 1989) on yksi minuun eniten vaikuttaneista yksittäisistä teksteistä. Benjamin puhuu messiaanisesta hetkestä, jossa lineaarinen aika ja siihen liittyvä historian katastrofi katkeavat ja niiden tilalle aukeaa utooppinen aika. Tämä aika on tulevaa jonakin, jossa vapaus ja lunastus tulevat mahdollisiksi. Itse olen kokenut tällaisen messiaanisuuden filosofian hyvin konkreettisesti: vapauden hetki – yhtä utooppinen kuin todellinen, yhtä todellinen kuin utooppinen – aukeaa, kun ennalta annettu ja historian määrittämä aika katkeaa ja menee sijoiltaan. Tällöin syntyy tyhjä tila ja ajan aukko, jossa on mahdollista luoda jotain aidosti uutta – on mahdollista kokea vielä syntymättömän ja vielä aistimattoman tuleminen. Se on suurta iloa ja riemua maailman avoimuudesta ja alati syntyvästä neitseellisyydestä.

Vesa Haapala: Mielestäni vastauksesi kuulostaa ilahduttavan ”epäajanmukaiselta”. Viime vuosien teoreettis-filosofisessa keskustelussa vallinnut pyrkimys välttää joko metafysisiksi tai modernistiseksi leimattua läsnäolon diskurssia myös runouden kohdalla osoittaa, että runouden lähtökohdista on ymmärretty aika vähän. Läsnäolon tuntu, johon runon kokemus mielestäni liittyy, voi olla filosofisesti ongelmallinen, mutta se on kuitenkin runouden elinehto. Tarkoitan, että runoa ei ole, jos jotakin ei tapahdu runoilijan kielessä hyvin fundamentaalaisella tasolla, siis kokemuksellisena otteena. Kyse voi olla rytmistä, ajatuksesta tai mistä hyvänsä seikasta, joka tempaa lukijan kokemukseen tässä ja nyt tapahtuvasta. Yhtä lailla voi syntyä kokemus pakenevasta, vetäytyvästä tai häiritsevästä, jopa tyhjästä, mutta mahdollisuus annetaan yhtä kaikki kontaktissa, jonka runo lukijalle tarjoaa syrjäyttäessään kielen pelkkänä kommunikoinnin välineenä.

Olli Sinivaara: Helmikuussa ilmestyvässä toisessa runokokoelmassani *Palava maa* (Teos) on ”Ruohon ilo” -niminen runosarja, jossa käsittelem juuri tätä puhtaan tulevan ja siihen liittyvän vapaan kielen mahdollisuuden tematiikkaa. Sama tematiikka toistuu jonkin verran myös kokoelman muissa osissa. Kyse on siitä, että runossa päästään vielä aistimattomaan ja nimeämättömään. Kirjoitan siitä, mikä ei vielä ole tullut kieleen, siis yleiskäsitteillä tapahtuvan kahlitsemisen piiriin. Kyse on yrityksestä tavoittaa puhdas singulaarisuus, joka tulee vastaan ja alkaa elää: ei vielä kielessä ja sanottuna, vaan juuri ja juuri sanomattomana ja nimeämättömänä, samalla kuitenkin runollisen nimeämisen liikkeessä.

Olli Sinivaara: Minulle messiaanisisä pääasia on juuri monien aikojen yhtäaikainen läsnäolo; silloin ollaan lähellä ajatusta lunastuksen hetkestä. Tarkoitaa lunastusta modernin edistyksen katastrofista. Benjamin ajatteli yksinkertaistetusti sanoen siten, että elämä hautautuu edistysajattelun myrskyn alle, että historian kiivas liike saa meidät unohtamaan paljon; edistyksellisen historian liikkeen ytimenä on historian unohtaminen. Tähän liialliseen eteenpäinmenoon on syytä löytää katkaiseva hetki, ja runossa se voi olla moniaikaisuus. Menneet ajat ovat läsnä edistyksen myrskyn keskellä. . .

Vesa Haapala: *Hiililiekkii* on luonnehdittu useassa yhteydessä ”romanttiskokeelliseksi runoteokseksi”. Samoin voisi kuvata uusia runojasi. *Hiililiekkissä* harrastit esimerkiksi sanojen yliviivaamista ja toit näin esiin kirjoittamisen prosessinomaisuuden ja vaihteellisuuden. Kielellisesti tietoista yritystäsi kirjoittaa aistimisesta uusin tavoin voisi lukea myös yrityksenä filosofoida runollisesti, mikä oli saksalaisten varhaisromantikkojen, etenkin Friedrich Schlegelin ”Fragmenttien”³ idea. Tarkoitus oli saada runous kosketuksiin retoriikan ja filosofian kanssa, mutta myös proosan ja kritiikin kanssa; ideana oli runous, jonka varsinainen olemus on se, ”että se on aina syntymässä voimatta koskaan tulla valmiiksi”. Mikä on sinun kannaltasi ollut ”romanttiskokeellisuuden” ydin, jos tällaista koetta on ollut?

Olli Sinivaara: Minulle ”romanttiskokeellisuus” liittyy vahvasti äsken kuvaamaani aikakokemukseen, jossa määritetty ja ”kuollut” aika väistyy avoimen ja elävän ajan tieltä. On romanttista etsiä vielä aistimattomia aistimuksia. Minulle romantiikka on aistimisen vapautta ja aistimusten vapaata ilmaisua: siis seikkailun ja löytöretkeilyn täyttämää liikkumista ”uudessa maailmassa”, vapautumista modernin järjen ”rautahäkistä”, josta Max Weber puhui.

Vesa Haapala: Toinen seikka, joka tuo helposti mieleen romantiikan, on luonnon korostuminen. Harvalla 2000-luvulla esikoisteoksensa julkaisseella luonto ja maisema ovat yhtä tärkeitä runon peruselementtejä. Kuvasi ovat pääosin orgaanisia, aivan kuten romantikoilla, olkoonkin että kuvat ovat kokeilevia ja orgaanisuutta rikkovat paikoin tekniikkaan ja nykypäivään viittaavat elementit, kuten ”Tummanharmaa tie kulkee” –runon ”kaivinkoneen letkut”. Romantikkojen tapaan suhde luontoon on yhtä aikaa kokemuksellinen ja refleктоiva, ja tietenkin muutamaa astetta kompleksisempi kuin 1800-luvulla kirjoittaneilla runoilijoilla. Mistä on oikein kyse?

Olli Sinivaara: Luonto käsitteenä on refleктоitu ja monimutkainen, mutta itse ajatelen luonnon käsitettä vapauden kautta. Luonto on yksinkertaisesti se, missä saa liikkua ja kokea liikkumisen ja maailmassa olemisen ja avautumisen tunteita. Luonto on

täaikaisuutena, mihin viittasitkin. Runo päättyy toistorakenteeseen. Viimeinen säepari ”Tummanharmaa tie kaartuu jatkuu, miten monta mutkaa / vielä jää kulkematta, miten paljon kuvia kertyy mieleen” kertoo ja muuntaa alkua. Runon loppuun jää kokemus siitä, että mitään ei ole lyöty lukkoon. Runollisen täyttymyksen hetkeen kuuluu tietoisuus siitä, että maailmasta ilmaistaan vain vähän. Aistien hyökyä seuraa toteamus, että runon liikkeen vapaus on kielen kynnyksellä olemista, runon ja maailman välissä olemista, ja paljon jää vielä kokematta.

Vesa Haapala: Tarttuisin vielä lopuksi kysymykseen runon vapauden poliittisesta ja ajallisesta puolesta, jonka runosi ”Tuuli vihreä tuoksu” nostaa esiin. Siinä ”katsotaan eteenpäin / sillä takana kaupunki kuolee / niin kuin mekin: alkaakseen elää / veden alla ja päällä, vihreän valon / pitkissä taipuisissa säteissä.” Runous pohtii usein ihmisen rajallisuutta ja kuolemaa ja pitää siten yllä olennaista, kenties kaikkein tärkeintä puhetta ajallisuudesta, toisin sanoen lajillemme ominaista tietoisuutta kuolevaisuudesta, mitä se sitten onkaan.

Mutta kun sanotaan esimerkiksi, että ”kaupunki kuolee” ja jatketaan sarjalla paradokseja, herää kysymys runon mahdollisuuksista kommentoida laajemmin epookkien ja aikojen vaihtumisia, toisin sanoen ottaa yleisemmin kantaa, olla poliittinen. 1800-luvun runoilijoille, kuten J. L. Runebergille ja Aleksis Kivelle, joista tässä lehdessä lähdemme liikkeelle, oli tärkeää kirjoittaa Suomesta, osin jo olevasta ja mutta myös kirjoituksen avulla tulevasta isänmaasta tai intiimistä tilasta. 1900-luvulla runouden poliittisuus ja osallistuminen ovat saaneet toisenlaisia muotoja. Mitä ylipäänsä ajattelet runouden suhteesta yhteiskunnallisiin kysymyksiin?

Olli Sinivaara: Sanoisin, että yhteiskunnallisuus on minulle kahtiajakautunut kysymys. Runous on toisaalta yksityinen asia, ja runoilija on vastuussa metaforistaan ja kuvistaan vain itselleen. Lyyriset runot ovat Schlegelin esittämän tapaan fragmentteja, sirpaleita, joissa kielen, historian ja kokemuksen elementit ovat läsnä, mutta niin, että runous on maailman nurkassa olemista. Isoissakin kuvissa, kuten ”kaupunki kuolee”, on kyse pienestä, singulaarista, intiimistä.

Toinen puoli asiaa on, että lukijana odotan kirjallisuudelta mieluusti historiallisia ja kulttuurifilosofisia analyyseja, laajempaa ajatussisältöä. Tämä on tietenkin vastapaino lyyrisen runon sopelle. Intiimin ja historiallisen tai poliittisen jännitteestä avautuu monimutkainen kysymys: millä tapaa runo voi kommentoida yhteiskunnallisia, kulttuurisia asioita.

Esimerkiksi historiantutkimus, yhteiskuntatieteet, tietokirjallisuus ja esseistiikka sekä sanoma- ja aikakauslehdet ovat foorumeita, joissa vedetään isolla pensselillä kuvaa epookkien muutoksista ja ajan liikkeistä. Niillä on yhä relevanttia ja jopa välttämätön-

tä pohtia 1900-luvun suuria tapahtumia ja taitoskohtia, kuten toista maailmansotaa. Runo taas pystyy luomaan historiallisista taittumakohdista ja epookeista pieniä kuvia, joskin ne ovat sitäkin tarkempia ja syvempiä. Jos historiankirjoitus etenee suurena lineaarisena janana, kuuluu runous akanvirtojen ja katkosten sekä mikrohistorian alueelle. Täytyy tosin sanoa, että hyvässä historiankirjoituksessa on tässä mielessä aina jotain runouden kaltaista. Ja historian tutkimuksen uudet suuntaukset ja metodithan, esimerkiksi niin sanottu ”uusi sotahistoria”, painottavat nykyään hieman samanlaisia asioita kuin kaunokirjallisuus.

Vesa Haapala: Miten tämä jännite näkyy suhteessasi suomalaisen kirjallisuuteen?

Olli Sinivaara: Itseäni kiinnostaa kirjallisuus, joka käsittelee isoja kansallisia kysymyksiä ja resonoi yhtä yksilöä laajempien pintojen kanssa. Esimerkiksi toimittaessamme Antti Arnkilän kanssa teosta Väinö Linnasta, oli näkökulmamme historianfilosofinen ja kysymys oli ennen kaikkea Suomen historiasta ja Suomesta. Tässä suhteessa Linnan ohella Paavo Rintala ja muut toisen maailmansodan jälkeiset kirjailijat ovat minulle tärkeitä.

Mutta jos alan runoilijana kovin tietoisesti kirjoittaa yhteiskunnallisista asioista, ei kytkös ole aivan ongelmaton. Liikun heti vieraalle alueelle. Kohtaan ristiriidan ja sokean pisteen. Esseissä ja artikkeleissa on luontevaa kirjoittaa ja tulkita historian käännekohtia, mutta runossa temaattisuus ja kantaaottavuus kasvavat runon itsensä liikkeestä, jos ovat kasvaakseen. Runouden kohdalla minulle ovat tärkeämpiä tunnelma ja aistimus. Vierastan kaikenlainen pakinoivaa ja kolumnistista historian käsittelyä runoudessa. Runouden kirjoittamisen lähtökohta on itselleni immanentimpi, ja ajatus tietyn teeman käsittelystä runouden avulla tuntuu falskilta. On silti hienoa, jos pystyn ilmaisemaan sen, miten muistissamme oleva jännite on läsnä nykyhetken kokemuksessa. Kaikkein hienointa on, jos aistimuksesta ja tunnelmasta lähtevä runo päättyy sanomaan jotakin temaattista historiasta, muistista ja kokemuksesta. Tällöin tuntuu, että teemat syntyvät aidosti maailmasta itsestään: ne eivät ole elävään elämään päälle liimattuja lap-puja ja lokeroita, vaan elämän totuudellista avautumista.

Vesa Haapala: Millaisilla temaattisilla kysymyksillä voisi itsellesi runoilijana olla merkitystä, esimerkiksi suhteessa 1900-lukuun? Eivätkö 1900-luku ja modernin projektin kauhukuvineen jatku yhä, jopa hyvin irvokkaassa muodossa, kun ajatellaan esimerkiksi nykypäivän talouselämää ja suurvaltapolitiikkaa?

Olli Sinivaara: Nykykirjallisuuden polttava tematiikka voisi olla kysymys, olemmeko poistuneet 1900-luvulta ja millä ehdoilla. Jos puhutaan kirjallisuudesta, monet vanhemman polven lukijat korostavat sitä, että meille nuoremmille lukijoille esimerkiksi

Väinö Linna edustaa kirjallisuutta, jonka kysymyksiä emme enää itse jaa, kun taas vanhempi polvi on yhä epookin sisällä. Mediassa arvokkaana maailmankirjallisuutena esiteltävien romaanien kokoava tematiikka on olennaisesti 1900-lukulaista. Esimerkiksi Péter Nádasin *Muistelmien kirja* kommentoi juuri 1900-luvun isoja teemoja.

Kaiken kaikkiaan olemme kiinnostavasti aikakausien muuttumisen kynnyksellä. Onkin hyvä pohtia, missä määrin nykypolven kokemus on irtaantunut 1900-luvulta ja missä määrin sen tyypilliset teemat eivät enää ole meille kokemuksellisesti akuutteja. Mielestäni uusi runous pystyy ilmaisemaan hyvin näitä irtioton tunnelmia, mutta myös 1900-lukulaisen muistin syvää pysyvyyttä.

Vesa Haapala: Olli, kiitos keskustelusta. Toivotan sinulle hyvää alkanutta vuotta, ja jäämme odottamaan innolla uutta kokoelmaasi.

Viitteet

- 1 Martin Heidegger 1935/1936/1995: *Taideteoksen alkuperä*. Suomentanut Hannu Sivenius. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Taide.
- 2 Walter Benjamin 1940/1989: ”Historian käsitteestä”. Teoksessa *Messiaanisen sirpaleita*. Suomentanut Raija Sironen. Helsinki: Tutkijaliitto.
- 3 Friedrich Schlegel 1798–1800/2000 ”Fragmentteja”. Suomentanut Vesa Oittinen. Teoksessa *Oi runous. Romantiikan ja modernismin runouskäsitteitä*. Toimittanut Tuula Hökkä. Helsinki: SKS.